

Els Camins del Bisbe i Abat Oliba, GR 151 (etapa 4)

DE L'ESTANY A VIC

Arribats a Vic, hem de repassar, obligatòriament, el vincle d'Oliba amb aquesta ciutat, ja que en fou nomenat Bisbe el 1017. A més, Vic conserva molts altres records del seu passat, des del seu temple romà del S. II, i que mereixen una bona visita. Mentre això no arriba, us deixem amb la sempre interessant lectura que ha preparat en Manel Domènech. Però abans, una petita endevinalla...

On és?

En la darrer text (Pau i Treva) que us vam enviar pel mes d'abril, us parlàvem d'un monument en memòria d'Oliba i les assemblees de Pau i Treva. Sabreu trovar-lo a Vic?

Que tingueu una bona lectura.

Club Muntanyenc Mollet
Secció de Senders
6 de maig de 2012

OLIBA, BISBE DE VIC

Organització eclesiàstica

Un cas peculiar de l'Església europea de l'alta edat mitjana fou l'estranya vinculació entre les diòcesis i els monestirs dels comtats catalans. Durant el segles XI i XII, diversos abats, principalment de monestirs gironins, van ser nomenats bisbes de les diferents diòcesis catalanes amb la qual cosa aparegué la figura del *bisbe-abat*.

Amb la invasió islàmica, la seu metropolitana de Tarragona hagué de traslladar-se a Occitània i més concretament a Narbona. Al llarg del segle X, i coincidint amb el gradual distanciament polític dels comtats catalans respecte a l'Imperi Carolingi, els eclesiàstics d'aquest comptat intentaren separar-se de Narbona, per tal de recuperar un arquebisbat propi, però no ho aconseguiren fins al 1118, amb el bisbe Oleguer de Barcelona, i la seu metropolitana retornà a Tarragona, al lloc anterior a la conquesta musulmana i ara en terres del poderós comte de Barcelona.

Però malgrat això, no es trencaren les relacions amb els territoris de més enllà del Pirineu, si bé la diòcesis de Elna en fou una excepció i restà vinculada a Narbona. Les demarcacions de la

Diòcesis i metròpolis a Catalunya, segles IX a XII.

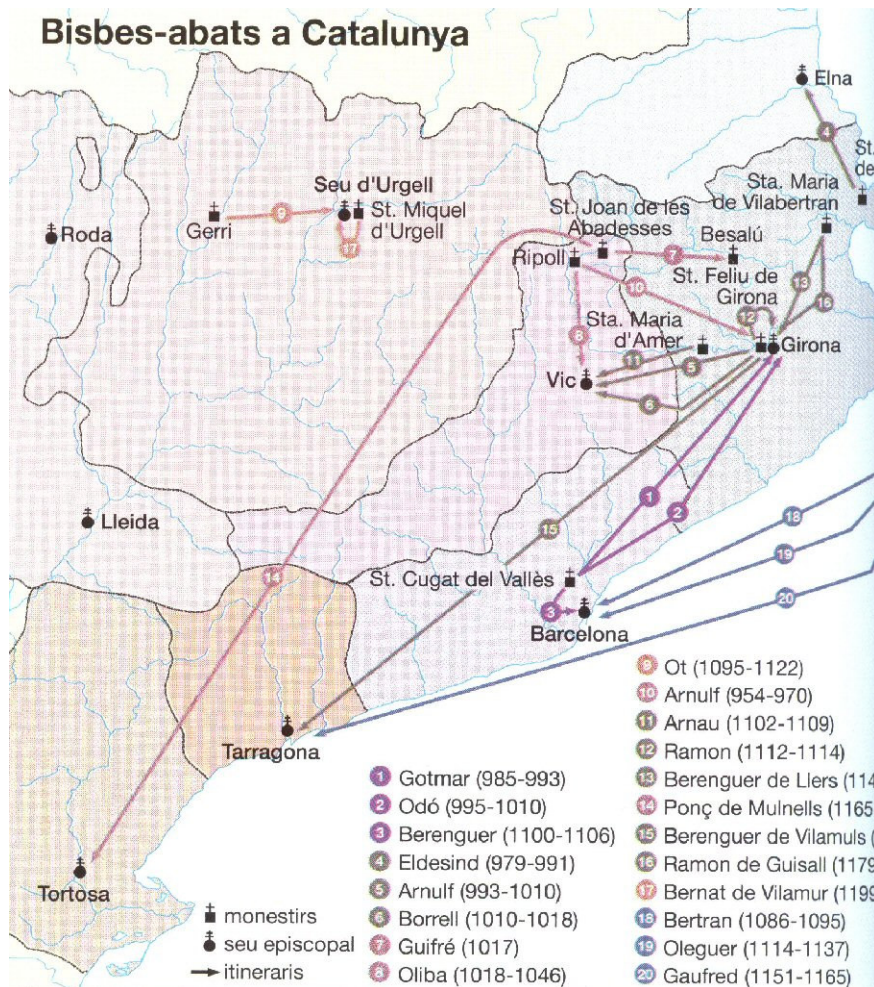
diòcesis coincidien, en bona part, amb els límits dels comtats i s'anaren ampliant amb les terres recuperades amb l'avançament de la reconquesta.

D'abat a bisbe-abat

Els testaments dels comtes de Barcelona esmenten com a propis els drets dels comtats i dels bisbats que traspassen als seus hereus, però els comtes de Cerdanya, al no tenir cap bisbat en els seus dominis, compraven sovint els drets de l'episcopat per als seus fills.

És lògic que els comtes Ramon Borrell i Ermessenda, que havien imposat a Vic el bisbe Borrell, ara que es trobava vell pensessin en Oliba com a successor seu, donant-li un càrrec que avui seria el de *coadjutor*. En prendre Oliba possessió de l'episcopat de Vic, els canonges li varen fer acceptar el seu “mal costum” que els havien concedit els comtes l'any 1010 -quan varen nomenar a Borrell bisbe de Vic- “*de tenir cases privades on residir fora de la vida comunitària canonical i en elles persones que els servissin*”.

El 8 de setembre de 1017 moria a Barcelona el comte Ramon Borrell, de retorn d'un segon viatge a Còrdova i deixà la comtessa Ermessenda vídua, amb un fill de deu anys, Berenguer Ramon, i com a tutora i responsable del govern del país. La Comtessa, de la casa comtal de Carcassona, era una dona instruïda, de talent i d'un gran tremp; va veure que el millor puntal i conseller que podia trobar per a la gran tasca que li queia a sobre era el seu cosí i amic Oliba, abat de Ripoll i de Cuixà, i proposat bisbe de Vic.

Bisbes i abats a Catalunya.

Oliba no va defraudar la comtessa, la va ajudar en tot moment i li va proporcionar un equip de govern on predominaven els osonencs, com Gombau de Besora, Guillem de Montcada, Amat Elderic d'Orís, els Balsareny, els Cardona, Amat de Montsoriu, etc. que l'ajudaren i li feien costat en la seva primera regència o govern en temps de la minoria de Berenguer Ramon (1017-1023) i després del seu nét Ramon Berenguer I (1035-1041). El bisbe-abat s'imposà en les lluites internes que es produïen entre la comtessa mare i el seu fill Berenguer Ramon I i, més tard, entre la mateixa comtessa i el seu nét Ramon Berenguer I. També Oliba farà costat a Ermessenda en plets i problemes, com el del domini de la vila i alou d'Ullastret, propi dels comtes de Barcelona, que li discutia el comte Hug d'Empúries.

El llegat del bisbe

El bisbe-abat rebé l'episcopat en "sede plena" el 18 de desembre del 1017 per la mort del bisbe Borrell. Oliba mai no se sentí aclaparat per l'acumulació de responsabilitats, més encara, el 1027, i en absència del bisbe Berenguer d'Elna que pelegrinava a Terra Santa, Oliba va assumir l'administració d'aquell bisbat. Per a Oliba, episcopat i abadiat eren dues realitats que ell sabia encaixar perfectament; regia la diòcesi com si es tractés de la prolongació dels seus monestirs, marcant pautes clares i efectives, tutelant els drets, però deixant sempre marge als usos i costums particulars legítims.

L'acoblament de les dues funcions, en aquelles circumstàncies d'esmicolament social, li va proporcionar més avantatges que no entrebancs. L'episcopat li atorgava una jurisdicció territorial i l'abadiat dels dos monestirs més importants, cosa que li conferia un carisma extraordinari que transcendia les fronteres, com més tard es podrà comprovar en les respostes a l'encíclica funerària d'Oliba, amb encomis unànimes de les grans abadies, canòniques i catedrals, com mai fins llavors no s'havia vist amb cap altre bisbe o abat de la Marca Hispànica.

Va encarregar-se de l'organització religiosa i de la colonització del territoris a ponent del bisbat reconquerits. Restaura la seu de Manresa i els castells encomanats a la seu, com Calaf, Clariana, Montbui, Tous, la Roqueta i Queralt. Ens els sínodes convocats projectava les seves iniciatives religioses. La seva personalitat s'imposava als concilis provincials i a les reunions episcopals de la Narbonesa a fi d'elaborar conceptes de pastoral conjunta. Va donar un fort impuls a l'escola catedralícia de Vic.

Fins a la seva arribada a la seu de Vic, el conjunt d'esglésies episcopals eren les dedicades a Sant Pere, Santa Maria i Sant Miquel i va ser ell qui decidí construir un nou temple, damunt mateix de l'església de Sant Miquel, amb una nau de 9 metres d'amplada i un transsepte en el qual s'obrien cinc absis -com l'església de Ripoll-. Sota mateix de l'absis major va fer obrir una cripta amb elements i capitells de l'antiga església del l'any 880. També va fer aixecar el campanar de set pisos i 46 metres d'alçada que s'acabà cap al 1064.

La catedral romànica amb algunes modificacions va subsistir fins a final dels segle XVIII, quan es bastí l'actual edifici, obra de Josep Moretó i Codina, que només aprofita l'obra de la part nord iniciada el 1633 i el campanar. En aquesta operació també es desmunta també el claustre gòtic, pedra a pedra, i es trasllada a l'actual lloc mercès a les pressions de l'*Academia de San Fernando*.

Actualment, de les obres del bisbe Oliba només podem contemplar-se el campanar i la cripta que va ser cegada en la construcció de la nova catedral i posteriorment recuperada l'any 1943, amb motiu les obres de restauració de la seu vigatana després de l'incendi de 1936.

Manel Domènech

Bibliografia

- AA.VV. (2004). *Atles d'Història de Catalunya*. Edicions 62, Barcelona.
- AA.VV. (1984). *Catalunya Romànica vol. II, Osona I*. Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona.
- Pladevall, Antoni (1981). *Osona, el Ripollès*. Gran geografia comarcal de Catalunya, Volum I. Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1981.
- Pladevall, Antoni (2009). *Vida i semblança del comte, monjo, abat i bisbe Oliba*, en el mil·lenari de l'inici del seu abadiat de Ripoll i de Cuixà. *Dovella – Tardor 2009*, 12-19.